

ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТА

УДК 799.322.2

ОСВІЧЕНІСТЬ ФЕХТУВАЛЬНИКІВ З ТЕОРІЇ ОБРАНОГО ВИДУ СПОРТУ ТА ОЛІМПІЗМУ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ БАГАТОРІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Бріскін Юрій, Пітин Мар'ян, Задорожна Ольга

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. У статті розглянуто зміст і структуру теоретичної підготовки фехтувальників як важливого чинника зростання спортивної майстерності. Зроблено спробу визначення освіченості фехтувальників з теорії обраного виду спорту та Олімпізму на різних етапах багаторічної підготовки. Встановлено, що узагальнений рівень освіченості фехтувальників на різних етапах багаторічної підготовки збільшується у межах середнього рівня.

Ключові слова: теоретичні знання, багаторічна підготовка, освіченість.

Вступ. Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Важливими складовими багаторічної підготовки спортсменів є технічна, тактична, фізична, психологічна та інтегральна [3]. Водночас підкреслюється [2], що вдосконалення різних сторін підготовленості спортсмена передбачає оволодіння знаннями з теорії обраного виду спорту та їх реалізацію на практиці.

Фехтування є специфічним видом спортивного одностороннього, в якому кожна дія спортсменів є наслідком складної аналітичної діяльності в умовах лімітованого часу і простору. При цьому результативність змагальної боротьби залежить не лише від високої технічної майстерності спортсменів, а й від раціональної інтелектуальної діяльності. Одним із засобів розвитку інтелектуальних здібностей спортсменів фахівці [4, 5] вважають теоретичну підготовку, яка сприяє розвитку мислення та загальної культури особистості, створюючи передумови для реалізації власного потенціалу у спортивній діяльності на різних етапах багаторічного удосконалення [1, 4].

Таким чином, у сьогоденні умовах актуальними є питання формування достатнього рівня теоретичних знань, особливо з обраного виду спорту, як важливого чинника зростання спортивної майстерності.

Зв'язок з науковими темами та планами. Робота виконана згідно теми 1.1 «Історичні, організаційно-методичні та правові засади реалізації олімпійської освіти України» Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011—2015 рр.

Метою дослідження є визначення освіченості фехтувальників у компонентах теоретичної підготовленості на різних етапах багаторічної підготовки.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати структуру і зміст теоретичної підготовки фехтувальників.
2. Визначити якісний рівень знань фехтувальників з теорії обраного виду спорту та Олімпізму як компонентів теоретичної підготовленості на різних етапах багаторічної підготовки.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення, документальний метод, соціологічне опитування (анкетування), методи математичної статистики.

Результати дослідження. Аналіз наукових та науково-методичних праць [1, 2, 4, 5] дозволив визначити та доповнити структуру і зміст окремих складових теоретичної підготовки фехтувальників. Зокрема, було виділено наступні блоки знань:

Історія зародження і розвиток фехтування. Інформація з даного розділу дозволяє спортсменам орієнтуватися в оцінках процесів формування фехтування, краще розуміти сьогодення та передбачати напрямки його розвитку як виду суспільно-корисної діяльності людини.

Змагальна діяльність фехтувальників. Даний розділ охоплює знань про правила змагань, особливості змагань різного рівня та систем їх проведення, інформацію про основних суперників та найбільш результативні способи ведення поєдинків з фехтувальниками різного стилю.

Техніка і тактика фехтування. Вдосконалення майстерності передбачає розширення спектру знань

щодо техніки виконання прийомів, доцільності їх використання у поєдинку, співвідношення між окремими технічними елементами тощо. Таким чином, чим більшим запасом знань спортсмен володіє, тим відносно легше відбувається навчання техніко-тактичним елементам та подальше самостійне вдосконалення їх.

Основи теорії і методики підготовки спортсменів. Для розвитку самостійності та ініціативності у прийнятті рішень щодо окремих ланок вдосконалення власної майстерності спортсмен повинен володіти достатнім рівнем знань про засоби і методи функціональної підготовки.

Олімпізм. Включення у структуру теоретичної підготовки знань з Олімпізму сприятиме вихованню високоморальної, всебічно розвинутої особистості, формуванню гуманістичного способу життя та специфічного світогляду.

Дані блоки теоретичних знань були використані при розробці анкет для визначення освіченості фехтувальників на різних етапах багаторічної підготовки з врахуванням їх вікових особливостей та рівня спортивної кваліфікації. Перша передбачала опитування фехтувальників на етапах попередньої та спеціалізованої базової підготовки (анкета «А»), друга – на етапах підготовки до вищих досягнень та максимальної реалізації індивідуальних можливостей (анкета «Б»).

Вступна частина анкет після звернення до респондентів містила питання, що дозволяли отримати дані про їхній вік, рівень спортивної кваліфікації, стаж занять спортом та відомості, пов'язані з попереднім ознайомленням з інформацією про Олімпізм.

Основна частина анкети «А» складалася з двох розділів. Перший включав чотири блоки питань, пов'язаних з історією зародження і розвитком фехтування, змагальною діяльністю, технікою і тактикою, основами теорії і методики підготовки спортсменів. Другий розділ включав блок знань, присвячений Олімпізму. Кожен блок анкет містив перелік питань різного характеру та рівня складності з врахуванням вікових особливостей та рівня спортивної кваліфікації спортсменів на різних етапах багаторічної підготовки: закриті, відкриті, напівзакриті, прямі, питання на встановлення відповідності.

Зміст питань анкети «А» передбачав освіченість спортсменів щодо базових відомостей про виникнення фехтування та його сучасний стан, термінології, техніко-тактичних дій та правил змагань; виникнення Олімпійських ігор у Стародавній Греції та їх відродження у 19 ст., поняття, символи, церемонії та відомі постаті, пов'язані з сучасним олімпійським рухом, види спорту у програмі Ігор Олімпіад.

Рис. 1. Освіченість фехтувальників на різних етапах багаторічної підготовки

У порівнянні з анкетною «А» зміст питань анкети «Б» передбачав володіння спортсменами поглибленими знаннями щодо зародження, розвитку та сучасного стану фехтування; відомих вітчизняних і зарубіжних спортсменів та тренерів; термінології, техніко-тактичних дій та правил змагань; особливостей Олімпійських ігор у Стародавній Греції, їх відродження у 19 ст., понять, символів, церемоній та відомих постатей, пов'язаних з сучасним олімпійським рухом, видів спорту у програмі Ігор Олімпіад, хронології та місць проведення Ігор Олімпіад та Зимових Олімпійських ігор.

У зв'язку з цим, окремі блоки анкет «А» і «Б» містили різну кількість питань — 53 і 52 відповідно.

В анкетуванні взяли участь 60 спортсменів, зокрема на етапах попередньої та спеціалізованої базової підготовки — по 20 спортсменів, на етапах підготовки до вищих досягнень та максимальної реалізації індивідуальних можливостей — по 10 спортсменів. Анкетування проводилося під час навчально-тренувальних занять у ДЮСШ «Троянда», «Локомотив», «Галеон» м. Львова, навчально-тренувального збору у м. Львові терміном з 26.01.2012 р. по 07.02.2012 р. та змагань (02.12.2011 р. під час Міжнародного турніру пам'яті ЗТУ Л. Авербаха у м. Харкові) особисто та груповим способом, а також роздавальним способом з поверненням заповнених анкет за допомогою електронної пошти.

Рівень освіченості респондентів оцінювався за п'ятибальною шкалою. Кількість балів 0-1,00 вказувала на низький рівень освіченості, 1,1-2,00 — нижче середнього; 2,1-3,00 — середній; 3,1-4,00 — вище середнього; 4,1-5,00 — високий.

За результатами анкетування спортсменів-фехтувальників було встановлено, що рівень їх освіченості з теорії обраного виду спорту та Олімпізму на різних етапах багаторічної підготовки є відмінним (рис. 1).

Так, на етапі попередньої базової підготовки (ПБП) найкраще спортсмени орієнтуються у питаннях, пов'язаних із змагальною діяльністю (2,97 бали), дещо менше — у техніці і тактиці фехтування (2,6 бали) та основах теорії і методики підготовки спортсменів (2,17 бали). Рівень освіченості щодо цих блоків знань є середнім. У питаннях щодо історії зародження і розвитку фехтування та Олімпізму рівень освіченості спортсменів є нижче середнього (1,6 та 1,63 бали відповідно).

На етапі спеціалізованої базової підготовки (СБП) найкраще спортсмени орієнтуються у питаннях, пов'язаних із змагальною діяльністю (3,75 бали), технікою і тактикою фехтування (3,29 бали). Рівень освіченості щодо цих блоків знань є вище середнього. Рівень освіченості щодо інших блоків теоретичних знань є середнім — від 2,33 до 2,76 бали.

На етапі підготовки до вищих досягнень (ПдВД) найкраще фехтувальники орієнтуються у питаннях блоку з Олімпізму (3,18 бали). Рівень освіченості щодо інших блоків знань є середнім (від 2,6 до 2,9 бали).

На етапі максимальної реалізації індивідуальних можливостей (МРІМ) найкраще спортсмени орієнтуються у питаннях щодо основ теорії і методики підготовки спортсменів (3,34 бали) та Олімпізму (3,37 бали). Освіченість щодо цих блоків знань відповідає рівню вище середнього. Рівень освіченості щодо інших блоків знань є середнім (від 2,75 до 3,01 бали).

Таким чином, рівень освіченості спортсменів щодо таких блоків теоретичних знань як історія зародження і розвиток фехтування, основи теорії і методики підготовки спортсменів та Олімпізм на різних етапах багаторічної підготовки поступово зростає, однак нерівномірно. Зокрема, освіченість щодо історії зародження і розвитку фехтування зростає від рівня нижче середнього на етапі ПБП (1,6 бали) до середнього на етапі СБП (2,47 бали). На етапах ПдВД та МРІМ спостерігається подальше зростання освіченості у межах середнього рівня (2,65 та 3,01 бали відповідно).

Освіченість респондентів щодо основ теорії і методики підготовки спортсменів підвищується у межах середнього рівня на етапах ПБП (2,17 бали), СБП (2,33 бали) та ПдВД (2,72 бали). У свою чергу, на етапі МРІМ освіченість щодо даного блоку знань зростає до рівня вище середнього (3,34 бали).

Освіченість респондентів щодо Олімпізму підвищується від рівня нижче середнього на етапі ПБП (1,63 бали) до середнього на етапі СБП (2,76 бали). На етапах ПдВД та МРІМ спостерігається подальше зростання освіченості у межах рівня вище середнього (3,18 та 3,37 бали відповідно).

Для рівня освіченості щодо блоків знань з техніки і тактики та змагальної діяльності фехтувальників характерна наступна динаміка. Так, освіченість респондентів щодо змагальної діяльності зростає від середнього рівня на етапі ПБП (2,97 бали) до рівня вище середнього на етапі СБП (3,75 бали). У свою чергу, на етапах ПдВД та МРІМ спостерігається зниження освіченості до середнього рівня (2,93 та 2,9 бали відповідно). Схожа тенденція спостерігається стосовно освіченості опитаних щодо техніки і тактики фехтування. Зокрема, на етапі ПБП освіченість спортсменів відповідає середньому рівню (2,6 бали). На етапі СБП відбувається зростання освіченості до рівня вище середнього (3,29 бали). У подальшому рівень освіченості знижується до середнього на етапі ПдВД (2,6 бали). Однак на етапі МРІМ спостерігається незначне підвищення рівня освіченості у межах середнього рівня (2,75 бали).

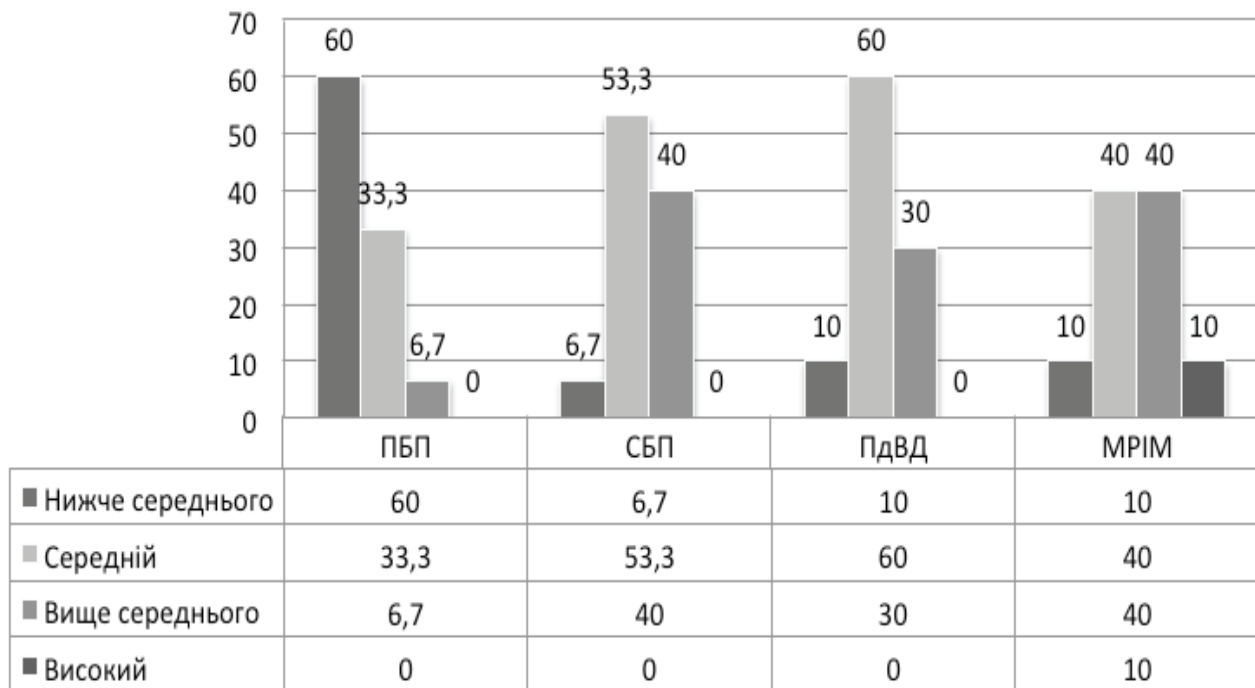

Рис. 2. Співвідношення рівня освіченості фехтувальників на різних етапах багаторічної підготовки, %

Різним етапам багаторічної підготовки притаманне різне співвідношення кількості спортсменів, рівень освіченості яких відповідає нижче середнього, середньому, вище середнього та високому (рис. 2). Зокрема, найбільша кількість осіб, освіченість яких відповідає рівню нижче середнього, спостерігається на етапі ПБП — 60 %. На етапі СБП рівень освіченості нижче середнього є характерним для 6,7 % респондентів, а на етапах ПдВД та МРІМ — по 10 %.

Середній рівень освіченості спостерігається у 33,3 % спортсменів на етапі ПБП, у 53,3 % — на етапі СБП, у 60 та 40 % — відповідно на етапах ПдВД та МРІМ.

Кількість спортсменів, освіченість яких відповідає рівню вище середнього, суттєво збільшується: від 6,7 % на етапі ПБП до 40 % на етапі СБП. На етапі ПдВД кількість осіб з даним рівнем освіченості дещо зменшується — до 30 %, однак на етапі МРІМ спостерігається подальше зростання — 40 % респондентів.

Високий рівень освіченості респондентів спостерігається лише на етапі МРІМ — 10 %.

Слід також підкреслити, що серед спортсменів на різних етапах багаторічної підготовки не було виявлено осіб, рівень освіченості яких відповідає низькому.

Таким чином, на різних етапах багаторічної підготовки спостерігається тенденція до збільшення кількості спортсменів, освіченість яких відповідає середньому, вище середнього та високому рівню.

Систематизація результатів дослідження дозволяє простежити динаміку зміни узагальненого рівня освіченості фехтувальників з теорії обраного виду спорту та Олімпізму на різних етапах багаторічної підготовки (рис. 3).

Таким чином, спостерігається зростання освіченості спортсменів у межах середнього рівня на етапах ПБП та СБП (2,21 та 2,92 бали відповідно). На етапі ПдВД рівень освіченості дещо зменшується (до 2,81 бали). У свою чергу, на етапі МРІМ освіченість зростає у межах середнього рівня (до 3,08 бали).

Таким чином, для фехтувальників на різних етапах багаторічної підготовки характерною є тенденція до збільшення узагальненого рівня освіченості від 2,21 до 3,08 бали.

Висновки. Структура теоретичної підготовки фехтувальників включає такі базові компоненти: історія зародження і розвиток фехтування, змагальна діяльність фехтувальників, техніка і тактика фехтування, основи теорії і методики підготовки спортсменів, Олімпізм.

Освіченість фехтувальників щодо окремих блоків теоретичних знань на різних етапах багаторічної підготовки зростає від рівня нижче середнього (1,6 бали) до вище середнього (3,75 бали).

На різних етапах багаторічної підготовки спостерігається тенденція до збільшення кількості спортсменів, освіченість яких відповідає середньому, вище середнього та високому рівню.

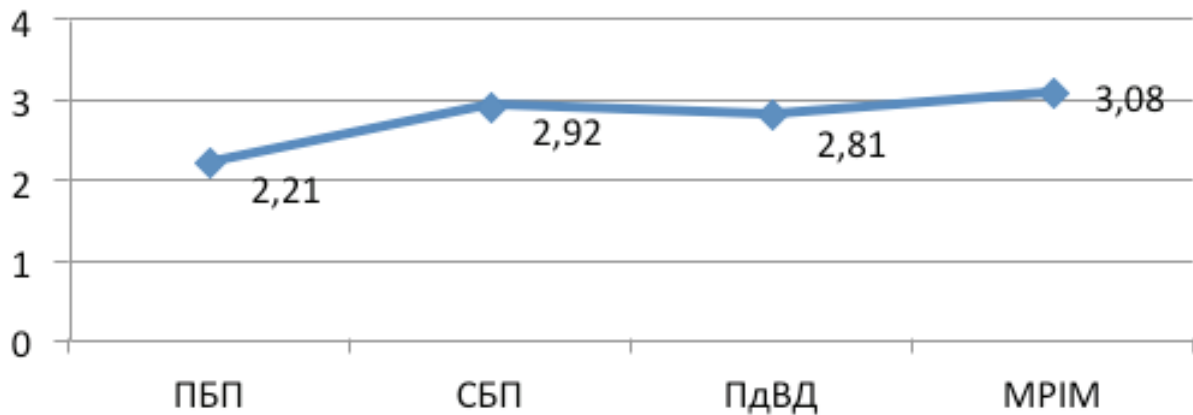

Рис. 3. Узагальнений рівень освіченості фехтувальників з теорії обраного виду спорту та Олімпізму на різних етапах багаторічної підготовки

Узагальнений рівень освіченості фехтувальників на різних етапах багаторічної підготовки збільшується у межах середнього рівня від 2,21 бали на етапі попередньої базової підготовки до 3,08 на етапі максимальної реалізації індивідуальних можливостей.

Перспективи подальших досліджень. Передбачають порівняння визначеного експертами належного рівня теоретичних знань та наявного рівня освіченості фехтувальників на різних етапах багаторічної підготовки.

2. Келлер В. С. Теоретико-методические основы подготовки спортсменов / Келлер В. С., Платонов В. Н. // — Л. : Украинская спортивная ассоциация, 1993. — 270 с.
3. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : [уч. для студ. высших учеб. заведений физ. воспитания и спорта] / В. Н. Платонов. — К. : Олимпийская литература, 2004. — 808 с.
4. Турецкий Б. В. Обучение фехтованию / Б. В. Турецкий. — М. : Академ. проект, 2007. — 124 с.
5. Тышлер Д. А. Спортивное фехтование: учебник для вузов физ. культуры / Ред. Тышлер Д.А. — М. : ФОН, 1997. — 389 с.

Список літератури

Надійшла до редакції 18.04.2012 р.

1. Бусол В. А. Фехтування. Навчальна програма для ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ. / Бусол В. А. — К., 2011. — 43 с.

Брискин Ю.А., Питин М.П., Задорожная О.Р. Образованность фехтовальщиков по теории избранного вида спорта и Олимпизма на разных этапах многолетней подготовки.

Аннотация. В статье рассмотрены структура и содержание теоретической подготовки фехтовальщиков как важного фактора повышения спортивного мастерства. Сделана попытка определения образованности фехтовальщиков в вопросах теории избранного вида спорта и Олимпизма на разных этапах многолетней подготовки. Установлено, что общий уровень образованности фехтовальщиков на разных этапах многолетней подготовки возрастает в пределах среднего уровня.

Ключевые слова: теоретические знания, многолетняя подготовка, образованность.

Briskin Y. A., Pityn M. P., Zadorozhna O. R. An educational level of fencers in the theory of chosen kind of sport and Olympism at various stages of long-term training system.

Annotation. This article is focused on the questions of the structure and content of the theoretical training in fencing as an important factor of sportsman's improvement. There was made an attempt to determine an educational level of fencers in the theory of chosen kind of sport and Olympism at various stages of long-term training system. It was determined that general level of educational level of fencers in the theory of chosen kind of sport and Olympism at various stages of long-term training system increases within the average level.

Key words: theoretical knowledge, long-term training system, educational level.